

Kun Tamás:

KATONAI TEVÉKENYSÉGEK MEGJELENÉSE A KÖZÖSSÉGI MÉDIÁBAN ÉS EGYÉB KOMMUNIKÁCIÓS ALKALMAZÁSOKBAN

DOI: 10.35926/HSZ.2023.5.5

ÖSSZEFOGLALÓ: A közösségi oldalak megjelenésével, illetve azok felhasználóbázisának növekedésével új platform keletkezett a hírközlésben. Bár eredetileg magánjellegű tartalmak megosztására és kapcsolattartásra találták ki ezeket, az évek során iparággá és jelentős befolyású médiummá nőtték ki magukat. A politikai és a katonai jellegű témák lassú beszivárgásával az eredeti koncepció háttérbe szorult. A tartalomtól függően az ilyen oldalak üzleti profiljai eltérnek, viszont a kommunikációs csatornák jellemző vonatkozásaiban hasonlóak. A tanulmány a közösségi médiában megjelent katonai tevékenységek vizsgálatával foglalkozik, és az információs műveletek logikájából kiindulva mutatja be a 2020-as hegyi-karabahi háború, az afganisztáni kivonulás, az Északi Áramlat elleni szabotázs, valamint a Pentagon-iratok kiszivárogtatásának körülményeit, ahol a közösségi média és egyéb kommunikációs eszközök célzott alkalmazása volt tetten érhető. Az események során a közösségi oldalak adta lehetőségeket tökéletesen kihasználták, a közvélemény befolyásolása, a narratívák alakítása jól megfigyelhető.

KULCSSZAVAK: közösségi média, pszichológiai manipuláció, információs hadviselés, öbölháború, hegyi-karabahi háború, afganisztáni háború

A SZERZŐRŐL:

Kun Tamás, doktorandusz, Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola (ORCID: 0000-0002-6620-7157)

BEVEZETÉS

A közösségi médiában az „elődökhöz” – fényképezés, telefon, rádió és televízió – képest a szöveges üzenetek és multimédiás tartalmak továbbítása alapfunkció. További sajátosság, hogy a tömegkommunikációban részt vevő felek kapcsolati iránya sem egyirányú már, hanem azonnali reagálásra van lehetőség, ha azt a tartalomgyártó engedélyezi. Széles körű elérhetőségének hátrányai között szerepel, hogy szélsőséges szervezetek és illegális tevékenységet folytató csoportok is előszeretettel használják azokat. Erre egy példa: a NATO kalóztevékenységek felszámolása elleni küzdelmében bár többségében hasznosnak bizonyult a magánszektoralal való együttműködés a kommunikációs megoldások terén,¹ a közösségi média tekintetében ez már nem volt igaz; a szolgáltatók alapvetően igyekeznek körültekintően eljárni adatok kiadásával kapcsolatban, és a szomáliai kalózok

¹ János Besenyő – Gábor Sinkó: Combating piracy strategically: Analysing the successes and challenges of NATO and EU interventions off the Somali coast. *South African Journal of International Affairs*, 2022/3., 295–309.

esetében indított ENSZ-vizsgálat során a Facebook megtagadta a közreműködést – jogerős bírósági ítélet hiányára hivatkozva.²

AZ INFORMÁCIÓS HADVISELÉS ÉS A KÖZÖSSÉGI MÉDIA

Az információs hadviselés célja, hogy maximalizáljuk a helyzetfelismerés bizonytalanságát (a „háború kódét”), aminek olyan elvekre kell támaszkodnia, mint az eltitkolás és a megtévesztés, ami biztosítja, hogy az ellenfél összezavart és tájékozatlan állapotban legyen a helyzet valódi megítélésével kapcsolatban.³ Mára talán már kellő magabiztossággal kijelenthető, hogy a kibertér stabilan kulcsszereplő és megkerülhetetlen tényező az információs hadviselésben.

Hasonlóan vélekedik Kovács László is, aki szerint „*még jó ideig velünk lesznek a fizikai térben – a szárazföldön, a levegőben, a tengereken és talán egyre inkább az űrben is – folytatott fegyveres összecsapások is, de ezeket egyre inkább kiegészítik a kibertérben folytatott katonai célú műveletek*”.⁴ Tehát a klasszikus értelemben vett háborús eszközöket kiegészítik a modern kor adta vívmányok, mint például a közösségi média. Ezek a csatornák – pontosan úgy, mint elődjeik – alkalmasak azoknak a katonai műveleteknek a kiszolgálására vagy támogatására, amelyekre korábban a nyomtatott sajtó, a rádió vagy a televízió szolgált. Ezt megerősíti Haig Zsolt írása, miszerint a katonai tevékenységben hosszú ideje van jelen „*a felderítés és a megtévesztés, amely egyidős a háborúval, a lélektani hadviselés, amely szintén régóta részét képezi a katonai információs befolyásolás eszköztárának, vagy a technológiai fejlődésnek köszönhetően az elektronikai eszközök (rádiók, radarok, navigációs eszközök stb.) zavarása*”.⁵

A Sivatagi Vihar művelet

A szakirodalomban gyakran előforduló információs háború kifejezést az ENSZ által jóváhagyott *Sivatagi Vihar* (*Desert Storm*) művelettel hozzák összefüggésbe, amely később inkább öbölháború megnevezéssel vált ismertté. A Perzsa-öbölben 1991. január 17. és február 28. között zajló katonai konfliktus új fejezetet nyitott a katonai műveletek történetében. Ez volt az első olyan háború, ahol élő közvetítésben számoltak be a folyamatban lévő eseményekről. A nézők valós időben nyerhettek betekintést a harci cselekményekbe, a CNN riporterei gyakran akadozó kommunikáció mellett igyekeztek tartani a kapcsolatot Washingtonnal egy bagdadi hotelből. A háborúról szóló tudósításokban a hírügynökségek rendkívül korlátozottan adtak saját képeket, a harcokról készült videóanyag többségét továbbra is az Amerikai Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma biztosította. Az éjjellátó

² Jason Straziuso: Facebook refuses UN request on Somali pirates. Nbcnews.com, 30. 07. 2013. <https://www.nbcnews.com/technology/facebook-refuses-un-request-somali-pirates-6c10798021> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 17.)

³ Keith Scott: ‘Nothing up my sleeve’: information warfare and the magical mindset. In: Vladlena Benson – John Mcalaney (eds): *Cyber Influence and Cognitive Threats*. Academic Press, 2020.

⁴ Kovács László: *Hadviselés a 21. században: kiberműveletek*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2023, 154.

⁵ Haig Zsolt: *Információs műveletek a kibertérben*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018. https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12651/web_PDF_Informacios_muveletek_a_kiberterben.pdf;jsessionid=390880188B1A3EE8479FE6D22E61EC55?sequence=1 (Letöltés időpontja: 2023. 05. 21.)

berendezéssel készített felvételek fantasztikusnak és futurisztikusnak tűntek, ami számos nézőt egy videójátékra emlékeztetett.⁶

A 2020-as hegyi-karabahi háború

Az év első negyedében, 2020. március 27-én a NATO 30. tagjával, Észak-Macedóniával bővült.⁷ Ezt az eseményt katonai szempontból az év egyik legrelevánsabb történéseként tartottuk számon, a másik fejlemény az esztendő második felében, 2020. szeptember 27. és november 10. között zajló hegyi-karabahi háború volt. A konfliktus nem új keletű, mert 1991-ben történt egy kiválási próbálkozás Azerbajdzsánból, ami katonai összetűzést eredményezett Hegyi-Karabah és Azerbajdzsán között. A nemzetközileg – Azerbajdzsán számára – elismert terület örmények által lakott, így tehát a konfliktus természete etnikai. 2020 júliusában határvillongások kezdődtek meg Hegyi-Karabah és Örményország, illetve Azerbajdzsán között. Először Örményország szükségállapotot hirdetett, ami gyorsan eszkalálódott háborús állapottá. Végül a harcok november 10-én Oroszország békefenntartói jelenlétével és tűzszünettel zárultak, valamint Azerbajdzsán megtartotta a háború alatt a Hegyi-Karabahból elfoglalt területek feletti ellenőrzését.

2020 júliusában azeri és örmény gyümölcсарusok között Moszkvában összezörrenés történt, amely „barackháború” címmel tett egy kört az interneten.⁸ A növekvő ütemű nacionalista és ultranacionalista narratívák, valamint azok futótűzjellegű terjedése a közösségi médiában a szélsőséges szervezetek logikáját idézi. A fiatalokat, akik jellemzően ezeknek az üzeneteknek a célkeresztjében vannak, többnyire könnyen emészthető tartalmak révén – például mémeken és rövid videókon keresztül olyan alkalmazások segítségével, mint a Twitter, az Instagram, a TikTok és a Telegram – szólják meg.⁹ A háború alatt a két ország kormányának üzenetei folyamatosan keringtek a közösségi oldalakon, erősítve a lakosság abbéli tudatát, hogy a konfliktus szükséges és elkerülhetetlen. A kormányzatok pedig a lakosság oldaláról a háborúval kapcsolatos cselekmények támogatását várták, amit helyell-közzel sikerült is elérniük. De mindez manipulatív eszközök nélkül alig lett volna kivitelezhető, mert a lakosság rendszerint nem háborúpárti.

Erre példa egy azeri történész Facebook-bejegyzése, aki annyit közölt csupán, hogy nem érdeklí sem Zangezur, sem Jereván.¹⁰ Ez a rövid megjegyzés elég volt ahhoz, hogy az említett közösségi oldalon lejárato kampány¹¹ induljon ellene, ahol árulással vádolták. Egy Németországban élő újságíró, valamint a Musavat ellenzéki párt egy képviselője is hasonlóan járt.

⁶ Television – The Persian Gulf War. Americanforeignrelations.com <https://www.americanforeignrelations.com/O-W/Television-The-persian-gulf-war.html> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 24.)

⁷ North Macedonia joins NATO as 30th Ally. NATO Newsroom, 27. 03. 2020. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_174589.htm (Letöltés időpontja: 2023. 04. 16.)

⁸ Narine Vlasyan: “Apricot War” and Beyond: What Recent Events in Russia Tell Us About Armenian Communities. EVN Report, 17. 08. 2020. <https://evnreport.com/politics/apricot-war-and-beyond-what-recent-events-in-russia-tell-us-about-armenian-communities/> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 16.)

⁹ Media and disinformation in the Nagorno-Karabakh conflict and their role in conflict resolution and peacebuilding – Meeting report on an exploratory seminar held on 17 December 2020. European Resources for Mediation Support, 01. 2021. https://www2.coleurope.eu/system/tdf/uploads/news/event_report_-_media_and_disinformation_in_the_nagorno-karabakh_conflict.pdf?&file=1&type=node&id=draft&force= (Letöltés időpontja: 2023. 04. 16.)

¹⁰ Az örmény fővárosra és az örmény terület egy részére (Zangezur) utalt, ahol Azerbajdzsán egy közlekedési folyosót nyitna, hogy elérje Nahicseván exklávéját, ahol egy 10 km-es szakaszon határos Törökországgal.

¹¹ A lejárato kampány vagy zsarolás (blackmailing) a pszichológiai manipuláció (social engineering) egyik klaszikus eszköze, ahol a cél a célpont hiteltelentése a kommunikációs térben.

A bejegyzéseket a „#Khainitaniaq” kifejezéssel látták el, ami magyarul ezt jelenti: „*tudd, hogy ki az áruló*”.¹²

Tehát a kormányzati kontroll jelenléte a kommunikációs térben jól látható, a narratíva kontrollálása pedig fontos tényező volt a harcok legitimálása szempontjából. A modern kor háborúiban már kevésbé látszik az éles határvonal a frontvonal és a hátszág között. Bár a harci cselekmények a fizikai térben távol esnek egymástól, a virtuális térben ezek mégis a kezünkben vannak (mondhatni karnyújtásra) az okostelefonok révén. Bár ekkor még nem okostelefon-címkével, de 2011-ben a Foreign Policy közölt egy bejegyzést, amely párhuzamot vont a Nokia 1100 mobiltelefon és az AK-47 gépkarabély között.¹³

A közösségi média lehetővé teszi az egyének számára, hogy az információkat a propagandát felforgató módon irányítsák. Az emberek megtudhatják, hogy milyen közlekedési torlódások alakultak ki a közelben, illetve elkerülhetnek egy baleseti helyszínt. A mobiltelefonok lehetővé teszik, hogy valaki egy idegen nyelven lévő szöveget lefordítson, és azt is, hogy hatékony orvosi ellátásban részesüljön. A társadalomnak lehetősége van az igazgatási szervek elszámoltatására, főleg oly módon, hogy kifejezetten kényes információkat tesznek közzé korrupcióról, igazságtalanságról vagy erkölcstelen cselekedetről.¹⁴ Az egyén szerepe a kommunikációban átvértelődött. Az újságírás valóság, az objektivitás, a tények és azok hitelessége manapság nem maguktól értetődő kategóriák. Egy olyan információs térben, amilyen napjainkat jellemzi, a manipuláció és a befolyásolási kísérletek száma a végtelenhez közelít. Pulitzer József híres szállóigéje – miszerint „a hír szent, a vélemény szabad” – már egyre kevésbé állja meg a helyét, mert az álhíreknek erősebb szárnya van. A videó- és a képfelkészítés egyszerűsége, illetve azoknak egyszerű továbbíthatósága katalizálja azt a folyamatot, amely a dezinformációs kampányok hatékonyságát adja.

Az afganisztáni kivonulás

2000 és 2021 között Afganisztánban az internet-hozzáférés a teljes népességet tekintve 0%-ról 22%-ra emelkedett. Szakértői becslések alapján az afgánok 70%-ának van hozzáférése mobilkészülékhez és 11,2%-a van jelen valamilyen közösségi médiaplatformon.

Kabul 2021. augusztusi elfoglalása után számottevően nőtt mind a tálibok jelenléte a közösségi médiában, mind annak jelentősége, amivel hatalmukat igyekeznek legitimálni. A hatalomátvételt követő időszakban például a Twitteren keresztül igyekeztek elosztatni a kételyeket várható politikájukkal kapcsolatban.¹⁵ A világ közvéleménye számára az emberi jogokkal kapcsolatos aggályok a tálibok hitelessége szempontjából nézve meghatározó kérdések voltak, ezért az ország új vezetése lépéseket tett annak érdekében, hogy a kor

¹² ‘Know Who The Traitors Are’: Azerbaijanis Speaking Out Against The Karabakh War Are Being Targeted On Social Media. RFE/RL’s Azerbaijani Service, 23. 09. 2022. <https://www.rferl.org/a/azerbaijan-traitors-nagorno-karabakh-social-media-campaign/32047849.html> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 17.)

¹³ Joshua E. Keating: The AK-47 of the Cell-Phone World – Forget iPhones and Droids: The Nokia 1100 is the most important cell phone on the planet. Foreign Policy, 03. 01. 2011. <https://foreignpolicy.com/2011/01/03/the-ak-47-of-the-cell-phone-world/> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 18.)

¹⁴ Robert E. Denton, Jr. – Benjamin Voth: What Can We Do? An American Renaissance Predicated on Communicative Idealism. In: Robert E. Denton, Jr. – Benjamin Voth: Social Fragmentation and the Decline of American Democracy: The End of the Social Contract. Springer International Publishing, 2016.

¹⁵ Saif Khattak: The dual role of social media in Taliban-controlled Afghanistan. TRT World. <https://www.trtworld.com/opinion/the-dual-role-of-social-media-in-taliban-controlled-afghanistan-49431> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 16.)

szempontjából kézenfekvő módon népszerűsítse álláspontját. Interjúk készültek tálib vezetőkkel, amelyekben reagáltak az interneten keringő aggodalmakra, valamint megosztották elképzeléseiket az Afganisztánnal kapcsolatos jövőbeli tervekkel kapcsolatban.

Nagy figyelmet kapott a közösségi térben a nyugati erők kivonulása is, példaként említve az Amerikai Egyesült Államokat: az amerikai Védelmi Minisztérium Twitter-bejegyzésben is tájékoztatta a nyilvánosságot az utolsó katona kivonulásáról és a küldetés befejezéséről Kabulban.¹⁶ Az év elején Donald Trump amerikai elnök által aláírt kivonulási megállapodás az Amerikai Egyesült Államok történetében példátlan légi szállítási műveletet eredményezett. Az országban tartózkodó katonai, diplomáciai és civil szakemberek, valamint a hatalomátvétel következményeitől tartó személyek evakuálása komoly logisztikai tervezést követelt meg.

A kivonulás eseményeihez tartozik még egy öngyilkos bombamerénylő támadása is, ami augusztus 26-án történt Kabul nemzetközi repülőterének Abbey Gate ellenőrzőpontjánál. A támadás következményeként 13 amerikai tengerészgyalogos veszítette életét, valamint legalább 170 afgán civil szerepelt az áldozatok között. Az elkövető az Iszlám Állam Horászán tartományi fegyveres csoportjának tagja volt. A bombából származó 5 mm átmérőjű csapágygolyókat megközelítőleg 9 kg tömegű, katonai minősítésű robbanóanyag szórta szét a detonáció környezetében. A robbanás egy tűzharc illúzióját keltette, a katonák a kialakult kaotikus helyzet következtében figyelmeztető lövéseket adtak le a tömeg oszlatásának szándékával.¹⁷

A szélsőséges szervezetek az ilyen típusú akciók révén kialakult kiemelt figyelmet a közösségi médiában nemcsak a tevékenységük reflektorfénybe állításával tudják hatékonyan kamatoztatni, hanem a hívekkel való kommunikációjuk során is. Erre példa az Al-Andalus Media (az al-Kaida Magreb régióbeli testvérszervezetének médiája) Twitter-használata. 2013 márciusában az al-Kaida anyaszervezet hirdetést tett közzé az afrikai „leányvállalata” médiacsoportjának képviselőjében, amely később dzsihadista fórumokon is megjelent az interneten.¹⁸

Lehetőség, hozzáférés, meggyőzés – ezekkel a jelzőkkel illeti az Amerikai Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériumának kutatóintézete (National Institute of Justice) az al-Kaida által inspirált terrorizmus közösségi médiában betöltött szerepét. Maga a közösségi média mint közvetítő eszköz relevanciája abban is megmutatkozik, hogy a régi és az új életforma közötti szakadékot hogyan képes áthidalni. Fiatal férfiak és nők oly módon csatlakoztak az Iszlám Államhoz, hogy a migrációs lánc kialakításának logikája alapján követték eredeti lakhelyük környezetében lévők nyomdokait, keresve a család és a barátok, valamint az újonnan szerzett ismerősök társaságát. Csupán a szélsőséges tartalmak követése az online térben nem elegendő egy életet meghatározó döntés meghozatalához, a csoportszellem erősítését célzó tevékenységek viszont kellő löketet adhatnak ahhoz, hogy kívánatos cselekménnyé váljon az egyén számára a terrorszervezethez történő csatlakozás.¹⁹

¹⁶ The last American soldier to leave Afghanistan. Department of Defense. Twitter. <https://twitter.com/DeptofDefense/status/1432492782837501956> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 19.)

¹⁷ Matt Seyler: Single suicide bomber killed US troops and Afghans in ISIS-K attack at Kabul airport, Pentagon finds. ABC News Network, 05. 02. 2022. <https://abcnews.go.com/Politics/single-suicide-bomber-killed-us-troops-afghans-isis/story?id=82676604> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 19.)

¹⁸ János Besenyő – Gábor Sinkó: The social media use of African terrorist organizations: a comparative study of Al-Qaeda in the Islamic Maghreb, Al-Shabaab and Boko Haram. *Insights into Regional Development* 3(3), 66–78. <https://jssidoi.org/ird/article/76> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 19.)

¹⁹ The Role of Social Media in the Evolution of Al-Qaeda-Inspired Terrorism. National Institute of Justice, 05. 09. 2017. <https://nij.ojp.gov/topics/articles/role-social-media-evolution-al-qaeda-inspired-terrorism> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 19.)

Az Északi Áramlat elleni szabotázs

2022. szeptember 26-án az *Északi Áramlat 1* két vezetékében, illetve az *Északi Áramlat 2* egy vezetékében robbantás tett kárt. Ennek következtében a vezetékben lévő gáz a Balti-tengerbe kezdett szivárogni. Az eseményre a környező országok hatóságai a nyomáscsökkenés következtében figyeltek fel, majd a helyszínrre érkezés után a légifelvételekből nyert információk nem sokkal később megjelentek mind a tradicionális, mind a közösségi médiában.

Az elkövetőkkel kapcsolatosan már kezdetben voltak találgatások, hivatalos közleményt azonban nem publikáltak. A történet sajátossága, hogy az orosz–ukrán háború következtében amúgy is puszkaporos hangulat további bizalomvesztést és kételkedést hozott a konfliktusban direkt és indirekt módon részt vevő szövetségi rendszerek között. Egy lengyel EP-képviselő, Radosław Sikorski Twitter-bejegyzésben a következő megjegyzést tette: „*Thank you, USA!*” Ez további spekulációkra adott alapot. A megjegyzés természetesen felkeltette az oroszok figyelmét is, az orosz külügyminisztérium szóvivője, Marija Zaharova a Telegram-csatornáján kommentálta a bejegyzést, melyben egy „*hivatalos nyilatkozatot feltételezett egy terrorcselekmény elismerésével kapcsolatban*”.²⁰ A Kreml szóvivője, Dimitrij Peszkov szerint egyértelmű félretájékoztatási kampány részét képezik azok a jelentések, amelyek egy ukrán támogatást feltételező csoportot sejtene az Északi Áramlat elleni támadás mögött. Ukrajna tagadta, hogy bármilyen szerepet játszott volna a szabotázsban.²¹ Az Oroszországi Föderáció ENSZ-képviselője indítványt nyújtott be, melyben egy nemzetközi független vizsgálatot kért a bizottságtól a csővezetékek elleni akciók érintően. A szavazás után három támogató (Brazília, Kína, Oroszország) és tizenkét tartózkodó szavazat (a három ország kivételével más nem vett részt a szavazáson), valamint elutasító szavazat hiánya mellett a Biztonsági Tanács a résztvevők létszámának elégtelen mivoltából fakadóan elutasította a vizsgálóbizottság felállítását.²² A találgatásokat tekintve több forgatókönyv is felmerült az elkövető kilétével kapcsolatban, viszont több forrás szerint – az esemény volumenét tekintve – állami szintű szereplő (*state-level actor*) általi kivitelezés a valószínűbb.

A Pentagon-kiszivárogtatás

A Discord egy ingyenes VoIP-alkalmazás,²³ ami internetprotokollon keresztüli hangátvitelt jelent. Lényegében egy olyan távközlési forma, ahol telefonhálózat helyett az internet szolgál közvetítő csatornaként. Bár helyenként közösségimédia-felületként hivatkoznak rá, de a klaszikus értelemben vett hírfolyam hiánya és decentralizált jellege miatt nem sorolható egyértelműen a közösségi média kategóriájába. Eredetileg az alkalmazást kiegészítő kommunikációs eszközként a videójátékos közösségek számára tervezték, viszont az évek során az érintettek köre folyamatosan bővült. Felépítését tekintve a szerkezeti szintek szerverekre, csatornákra, közvetlen üzenetekre és felhasználói profilokra bonthatók. Az alkalmazáson keresztül – a főbb

²⁰ Bartosz Sieniawski: Former minister's Nord Stream sabotage tweet causes uproar in Poland. EURACTIV, 30. 09. 2022. <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/former-ministers-nord-stream-sabotage-tweet-causes-uproar-in-poland/> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 24.)

²¹ Josh Pennington et al.: Kremlin claims Nord Stream sabotage reports are part of a “misinformation campaign”. Egypt Independent, 08. 03. 2023. <https://egyptindependent.com/kremlin-claims-nord-stream-sabotage-reports-are-part-of-a-misinformation-campaign/> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 24.)

²² Security Council Rejects Draft Resolution Establishing Commission to Investigate Sabotage of Nord Stream Pipeline. United Nations, 27. 03. 2023. <https://press.un.org/en/2023/sc15243.doc.htm> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 24.)

²³ Voice over Internet Protocol.

funkciókat kiemelve – lehetőség van szöveges, kép-, videó- és audiokommunikációra. Korábbi hasonló alkalmazásokkal szemben – mint például a Teamspeak – a felület újdonsága, hogy ingyenesen létrehozhatók szerverek, valamint szöveges és hangcsatornák alakíthatók ki. A felhasználók számára szerepkörök határozhatók meg, a csatornák közötti barangolások és interakciók jogosultságok kialakításával korlátozhatók. Az utóbbi években megjelentek számítógépes „botok” is, amelyekkel parancsok segítségével kommunikálhatunk, játszhatunk le zenét vagy videót akár a YouTube-ról, amit a felhasználók közösen nézhetnek.

2023 márciusában egy Discord-szerveren keresztül minősített katonai információkat tartalmazó dokumentumok részletei kerültek nyilvánosságra. A kiszivárogtatott információk megerősítették azt a hírszerzési szakértők által régóta sejtett feltételezést, miszerint az Amerikai Egyesült Államok jobban tisztában van Oroszország stratégiai helyzetével, mint az ukrán vezetés. Az online térben megjelent dokumentumok között volt olyan is, amely felvázolta az orosz–ukrán konfliktus stratégiai helyzetét, illetve tartalmazott meghatározott dátummal jelzett csapatmozgásokat is. Ami pedig további diplomáciai problémákat szült, hogy az amerikai fél nem csupán ellenfeleivel, hanem szövetségeseivel szemben is így jár el (Angela Merkel lehallgatási botránya²⁴ is hasonló eset volt), vagyis kémkedési tevékenységet folytat.²⁵

A 21 éves Jack Teixeirát, a massachusettsi Légi Nemzeti Gárda tagját hivatalosan is vád alá helyezte Bostonban a szövetségi bíróság minősített dokumentumok és nemzetbiztonsági információk kiszivárogtatásáért.²⁶ Az eset sajátossága, hogy olyan biztonsági résre derült fény, amivel korábban az érintett szervezetek – akár a Pentagon is – valószínűleg kevésbé számoltak. Nem az első alkalom viszont, hogy a platformot látszólagos anonimitása mögé bújva valaki olyan tevékenységek támogatására használta, amelyeket ellenkező esetben más mérlegelési szempontok követtek volna. A jelenlegi feszült geopolitikai helyzet következtében, valamint az információs hadviselés eszköztárát tekintve a helyzetértékelés továbbra is kétséges, ugyanis több lehetséges forgatókönyv is adott.

KONKLÚZIÓ

A közösségi média napjaink megkerülhetetlen része. A kommunikációs tér kiszélesedése és a tartalmak eredeti koncepciója mára gyökeresen megváltozott. Kezdetben az üzleti jelleg, majd később a politikai, végül a katonai témák megjelenésével a már több alkalommal említett kibertér új lehetőségekkel bővült, ami nem zárja ki a katonai cselekményeket sem. Bár a „tartalomgyártás” kifejezés internetes körökben honos, hasonló tevékenységek már a tradicionális médiumokban is adottak voltak, például a reklámozás révén. A másik oldalon a hírfogyasztás megváltozását érdemes aláhúzni, ugyanis bár jelen írás külön nem taglalja, az internetalapú tájékozódás szerepe és népszerűsége vitathatatlan, ezek manipulatív mivolta pedig önmagában aggasztó képet fest a mindennapi informálódásról. Európai

²⁴ Dánia segített Amerikának kémkedni: Angela Merkelt is lehallgatták. Infostart, 2021. 05. 31. <https://infostart.hu/kulfold/2021/05/31/dania-segitett-amerikanak-kemkedni-angela-merkelt-is-lehallgattak> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 24.)

²⁵ Julian E. Barnes et al.: Leaked Documents Reveal Depth of U.S. Spy Efforts and Russia's Military Struggles. The New York Times, 08. 04. 2023. <https://www.nytimes.com/2023/04/08/us/politics/leaked-documents-russia-ukraine-war.html> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 24.)

²⁶ Blake Ellis et al.: Man arrested in connection with intel leak: 'Actions speak louder than words'. CNN. <https://edition.cnn.com/2023/04/14/politics/jack-teixeira-profile/index.html> (Letöltés időpontja: 2023. 04. 24.)

vonatkozásban a jelenlegi válsághelyzetek – kiemelten az orosz–ukrán háborúval kapcsolatos hírek – katonai és gazdasági természetükből fakadóan egyaránt jelentős mozgásokat váltottak ki a biztonsági szempontok mérlegelése során.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Barnes, Julian E. – Helene Cooper – Thomas Gibbons-Neff – Michael Schwartz – Eric Schmitt: *Leaked Documents Reveal Depth of U.S. Spy Efforts and Russia's Military Struggles*. The New York Times, 08. 04. 2023. <https://www.nytimes.com/2023/04/08/us/politics/leaked-documents-russia-ukraine-war.html>
- Besenyő János – Sinkó Gábor: *Combating piracy strategically: Analysing the successes and challenges of NATO and EU interventions off the Somali coast*. South African Journal of International Affairs, 2022/3., 295–309.
- Besenyő János – Sinkó Gábor: *The social media use of African terrorist organizations: a comparative study of Al-Qaeda in the Islamic Maghreb, Al-Shabaab and Boko Haram*. Insights into Regional Development 3(3), 66–78. <https://jssidoi.org/ird/article/76>; DOI: 10.9770/IRD.2021.3.3(4)
- Dánia segített Amerikának kémkedni: Angela Merkel is lehallgatták. Infostart, 2021. 05. 31. <https://infostart.hu/kulfold/2021/05/31/dania-segitett-amerikanak-kemkedni-angela-merkelt-is-lehallgattak>
- Denton, Robert E. Jr. – Voth, Benjamin: *What Can We Do? An American Renaissance Predicated on Communicative Idealism*. Denton, Robert E. Jr. – Voth, Benjamin: Social Fragmentation and the Decline of American Democracy: The End of the Social Contract. Springer International Publishing, 2016.
- Ellis, Blake – Glover, Scott – Winter, Jeff – Hicken, Melanie: *Man arrested in connection with intel leak: 'Actions speak louder than words'*. CNN. <https://edition.cnn.com/2023/04/14/politics/jack-teixeira-profile/index.html>
- Haig Zsolt: *Információs műveletek a kibertérben*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018. https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12651/web_PDF_Informacios_muveletek_a_kiberterben.pdf;jsessionid=390880188B1A3EE8479FE6D22E61EC55?sequence=1
- Keating, Joshua E.: *The AK-47 of the Cell-Phone World – Forget iPhones and Droids: The Nokia 1100 is the most important cell phone on the planet*. Foreign Policy, 03. 01. 2011. <https://foreignpolicy.com/2011/01/03/the-ak-47-of-the-cell-phone-world/>
- Khattak, Saif: *The dual role of social media in Taliban-controlled Afghanistan*. TRT World. <https://www.trtworld.com/opinion/the-dual-role-of-social-media-in-taliban-controlled-afghanistan-49431>
- ‘Know Who The Traitors Are’: Azerbaijanis Speaking Out Against The Karabakh War Are Being Targeted On Social Media. RFE/RL's Azerbaijani Service, 23. 09. 2022. <https://www.rferl.org/a/azerbaijan-traitors-nagorno-karabakh-social-media-campaign/32047849.html>
- Kovács László: *Hadviselés a 21. században: kiberműveletek*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2023.
- Media and disinformation in the Nagorno-Karabakh conflict and their role in conflict resolution and peacebuilding – Meeting report on an exploratory seminar held on 17 December 2020. European Resources for Mediation Support, 01. 2021. https://www2.coleurope.eu/system/tdf/uploads/news/event_report_-_media_and_disinformation_in_the_nagorno-karabakh_conflict.pdf?&file=1&type=node&id=draft&force=
- North Macedonia joins NATO as 30th Ally. NATO Newsroom, 27. 03. 2020. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_174589.htm

- Pennington, Josh – Jeong, Sophie – Ritchie, Hannah: *Kremlin claims Nord Stream sabotage reports are part of a “misinformation campaign”*. Egypt Independent, 08. 03. 2023. <https://egyptindependent.com/kremlin-claims-nord-stream-sabotage-reports-are-part-of-a-misinformation-campaign/>
- Scott, Keith: *‘Nothing up my sleeve’: information warfare and the magical mindset*. In: Benson, Vladlena – Mcalaney, John (eds): *Cyber Influence and Cognitive Threats*. Academic Press, 2020.
- Security Council Rejects Draft Resolution Establishing Commission to Investigate Sabotage of Nord Stream Pipeline. United Nations, 27. 03. 2023. <https://press.un.org/en/2023/sc15243.doc.htm>
- Seyler, Matt: *Single suicide bomber killed US troops and Afghans in ISIS-K attack at Kabul airport, Pentagon finds*. ABC News Network, 05. 02. 2022. <https://abcnews.go.com/Politics/single-suicide-bomber-killed-us-troops-afghans-isis/story?id=82676604>
- Sieniawski, Bartosz: *Former minister’s Nord Stream sabotage tweet causes uproar in Poland*. EURACTIV, 30. 09. 2022. <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/former-ministers-nord-stream-sabotage-tweet-causes-uproar-in-poland/>
- Straziuso, Jason: *Facebook refuses UN request on Somali pirates*. Nbcnews.com, 30. 07. 2013. <https://www.nbcnews.com/technolog/facebook-refuses-un-request-somali-pirates-6c10798021>
- Television – The Persian Gulf War. Americanforeignrelations.com. <https://www.americanforeignrelations.com/O-W/Television-The-persian-gulf-war.html>
- The last American soldier to leave Afghanistan. Department of Defense. Twitter. <https://twitter.com/DeptofDefense/status/1432492782837501956>
- The Role of Social Media in the Evolution of Al-Qaeda-Inspired Terrorism. National Institute of Justice, 05. 09. 2017. <https://nij.ojp.gov/topics/articles/role-social-media-evolution-al-qaeda-inspired-terrorism>
- Vlasyan, Narine: *“Apricot War” and Beyond: What Recent Events in Russia Tell Us About Armenian Communities*. EVN Report, 17. 08. 2020. <https://evnreport.com/politics/apricot-war-and-beyond-what-recent-events-in-russia-tell-us-about-armenian-communities/>